

Arhitektura računara 1

skripta za vežbe sa zadacima

Oktober 2023

Sadržaj

1	Uvod	2
1.1	Registri	2
1.2	Prosledjivanje argumenata	4
1.3	GDB debugger	5
1.4	Hello world program	6
1.4.1	Intelova sintaksa	6
1.4.2	Sekcija sa podacima	7
1.4.3	Tekst i global	8
1.4.4	Enter, leave i ret	8
1.4.5	Instrukcije mov i lea	11
1.5	Osnovne aritmetičke operacije	12
1.5.1	Sabiranje i oduzimanje	12
1.5.2	Množenje i deljenje	13
1.5.3	Potencijalni problemi	15
1.6	Nizovi	15
1.6.1	Nizovi i množenje - hack	16
1.6.2	Dvodimenzionalni nizovi - matrice	17
1.7	Poravnanje steka	18
1.8	Paralelne instrukcije - SSE i SSE2	18
1.8.1	XMM registri	18
1.8.2	Instrukcije za transfer podataka	19
1.8.3	Instrukcije poredjenja	21
1.8.4	Logičke instrukcije	23
1.8.5	Aritmetičke instrukcije	24
1.8.6	Instrukcije konverzije	25
1.8.7	Instrukcije premeštanja	26

1 Uvod

U ovoj skripti akcenat će biti na 64-bitnoj varijanti x86-arhitekture, x64 i operativnom sistemu Linux.

x64 je generičko ime za 64-bitnu ekstenziju Intelovih i AMD-ovih skupova instrukcija 32-bitne x86-arhitekture. AMD je predstavio prvu verziju x64, inicijalno nazvanu x86-64, a kasnije su je preimenovali u AMD64. Intel je svoju implementaciju nazvao IA-32e, a potom EMT64. Postoje neznatne razlike između ove dve verzije, ali većina koda radi dobro u obe.

Asembler je bilo koji programski jezik niskog nivoa sa jakim vezom između instrukcija u samom jeziku i instrukcija mašinskog jezika koje odgovaraju samoj arhitekturi. Svaki assembler ima različitu sintaksu. Čak i između assemblera koji imaju "Intelovu sintaksu" odnosno koji su kompatibilni sa Intelovim procesorima, postoji razlika. Na primer, za rad sa x86 procesorima možemo da koristimo sledeće asemblere: MASM, NASM, YASM, itd.

GNU assembler, poznatiji kao gas ili as je assembler razvijan od strane GNU projekta. On je podrazumevani "deo u pozadini" GCC kompajlera. Takođe je i cross-platform, što znači da može da se izvršava na velikom broju različitih arhitektura. Na početku je podržavao samo AT&T sintaksu, a od verzije 2.10 podržava i Intelovu sintaksu. Na ovom kursu radićemo GNU assembler i Intelovu sintaksu.

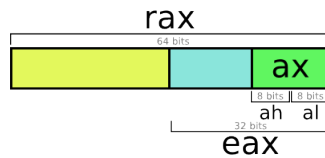
1.1 Registri

x86 ima 8 registara opšte namene (eax, ebx, ecx, edx, ebp, esp, esi, edi). Pošto je x86 32-bitna arhitektura, to znači da adrese u memoriji možemo da zapišemo u 32 bita, odnosno da ukupno možemo da zapišemo 4GB RAM-a. Takođe, veličina registara je 32 bita. U x64 ovi registri su prošireni do 64 bita. Novodobijeni registri imaju isti naziv osim što je umesto slova 'e' prvo slovo 'r' i njihova donja polovina (niži bitovi) su odgovarajući x86 registri. Npr. prošireni registar rax u x64 ima kao svoju donju polovinu eax, dok prošireni registar rbx ima kao svoju donju polovinu rbx.

U x86 nisu svi registri zaista bili registri opšte namene, jer su se neki implicitno koristili u specifične svrhe. Npr. registri ebp i esp za rad sa stekom. U x64, njima odgovarajući registri rsp i rbp zadržavaju tu namenu.

Detaljnije o registrima:

- **rax** - Povratne vrednosti funkcije se skladište u njemu, niža polovina mu je eax, dok je niža polovina eax-a ax. Registar od samo 16 bitova ax, dovoljan je da se u njemu smesti npr. podatak tipa short int, i ima dve svoje polovine - višu ah i nižu al, koje su po 8 bitova i u njima može da stane podatak tipa char.
- **rbx** - Registar koji mora da se sačuva pre upotrebe. Nakon što završimo rad sa njim, mora da ponovo ima vrednost koju je imao pre nego što smo ga koristili. Niža polovina mu je ebx, čija je niža polovina bx. Registar bx ima višu polovinu bh i nižu bl.

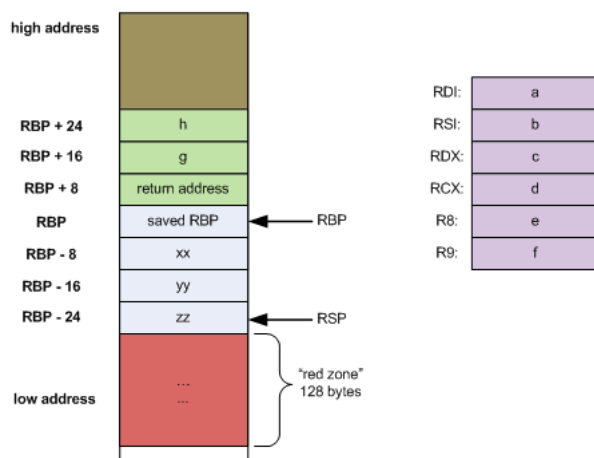
- **rcx** - Tipični registar opšte namene. Često se koristi kao brojač. Niža polovina mu je ecx, čija je niža polovina cx. Registar cx ima višu polovinu ch i nižu cl.
- **rdx** - Registar opšte namene. Niža polovina mu je edx, čija je niža polovina dx. Registar dx ima višu polovinu dh i nižu dl.
- **rsp** - Registar koji pokazuje na vrh steka (detalji u nastavku). Niža polovina mu je esp, čija je niža polovina sp. Niža polovina registra sp je spl. Kada koristimo ovaj registar moramo da budemo veoma pažljivi. Nije preporučljivo koristiti ga za druge namene, jer onda dolazi do grešaka u radu sa stekom.
- **rbp** - Ponekad se koristi da čuva staru vrednost steka ili "bazu". Preciznije, kada smo u pozivu funkcije (što podrazumeva da je na stek stavljen okvir funkcije i da je rsp promenjen), moramo da zapamtimo gde smo stali na steku kada se funkcija završi i ukloni sa steka. Za to nam služi rbp. Niža polovina mu je ebp, čija je niža polovina bp. Niža polovina registra bp je bpl. Nije preporučljivo koristiti ga za druge namene, jer onda dolazi do grešaka u radu sa stekom.
- **rsi** - Registar opšte namene. Koristi se za prenos drugog argumenta funkcije. Niža polovina mu je esi, čija je niža polovina si. Niža polovina registra esi je sil.
- **rdi** - Registar opšte namene. Koristi se za prenos prvog argumenta funkcije. Niža polovina mu je edi, čija je niža polovina di. Niža polovina registra edi je dil.
- **r8, r9, r10, r11** - Registri opšte namene. Niža polovina r8 je r8d. Niža polovina r8d je r8w. Niža polovina r8w je r8b. Sufiksi d,w,b su skraćenice od dword, word, byte i opisuju koliko memorije zauzimaju. Slično se određuju delovi registara r9, r10 i r11.
- **r12, r13, r14, r15** - Registri koje bi trebalo sačuvati, odnosno ako radimo sa njima, trebalo bi ih nakon što završimo vratiti na vrednosti koje su imali pre nego što smo počeli rad sa njima. Njihovi delovi se određuju slično kao za registar r8.

1.2 Prosledjivanje argumenata

Prvih šest celobrojnih argumenata funkcije (od kojih su neki potencijalno pokazivači, jer pokazivači čuvaju adrese (koje su celi brojevi) i zauzimaju isti prostor kao neki celobrojni podatak) prenose se redom u registrima rdi, rsi, rdx, rcx, r8 i r9. Ako imamo više od šest ovakvih argumenata onda se oni prenose preko steka. Najbolje je da pogledamo na primeru. Za ovu funkciju stek izgleda na sledeći

```
long myfunc(long a, long b, long c, long d,
            long e, long f, long g, long h)
{
    long xx = a * b * c * d * e * f * g * h;
    long yy = a + b + c + d + e + f + g + h;
    long zz = utilfunc(xx, yy, xx % yy);
    return zz + 20;
}
```

način: Ne smemo da pokvarimo rbp zato što nam rbp određuje poziciju na

steku iznad koje ne smemo da diramo podatke. Preciznije, mi znamo da se na adresi `rbp+8` nalazi adresa povratka iz funkcije. Ako to "pokvarimo" nećemo znati gde treba da se vratimo iz funkcije. Takođe, pošto smo imali osam argumenata funkcije, a ne šest, dva su morala da budu preneti preko steka. Oni se redom nalaze iznad adrese povratka, na adresama `rbp+16`, `rbp+24`, itd. (**Ovde treba biti pažljiv. U pitanju su bili podaci tipa `long` i oni zauzimaju 8 bajtova, da je bio u pitanju podatak tipa `int` zauzeo bi samo 4 bajta, i ne bi išao na adresu `rbp+16`, nego na `rbp+12`, jer bi bio 4 bajta udaljen od adrese povratka koja je na `rbp+8`).**

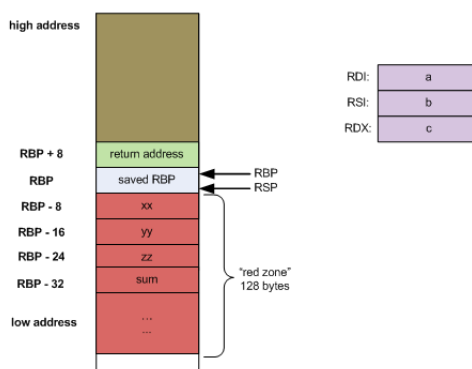
Ostaje da kažemo nešto i o crvenoj zoni koja je jedan vid optimizacije. Možemo da pretpostavimo da 128 bajtova ispod `rsp` neće biti narušene raznim signalima i prekidima, te možemo da koristimo taj prostor za međjuračunanja, bez da eksplicitno pomeramo vrh steka. Treba imati na umu da ova zona može da bude pogodjena pozivima drugih funkcija, te je najbolje da je koristimo u

funkcijama koje ne sadrže pozive drugih funkcija u sebi. Pogledajmo kako "radi" crvena zona na primeru funkcije koja u sebi nema pozive drugih funkcija: Izgled

```
long utilfunc(long a, long b, long c)
{
    long xx = a + 2;
    long yy = b + 3;
    long zz = c + 4;
    long sum = xx + yy + zz;

    return xx * yy * zz + sum;
}
```

steka za ovu funkciju dat je na slici ispod. U funkciji utilfunc, nema prenosa

promenljivih po steku, jer argumenata funkcije ima manje od šest. Takođe, zbog nedostatka poziva ka drugim funkcijama, moguće je da se rezultati nekih izračunavanja (ovde sve promenljive za međjukorake zauzimaju manje jednako od 128 bajtova) sačuvaju u crvenoj zoni.

1.3 GDB debugger

Ako smo napisali naš program 1.s koristeći assembler Intel64 arhitekture (x64), taj program ćemo prevesti sledećim dvema naredbama:

```
as -gstabs -o 1.o 1.s
```

```
gcc -g -Wall -pedantic -no-pie -o 1 1.o
```

Opcije `-g` i `-gstabs` odnose se na formate za debugovanje. Opcija `-g` podrazumeva naivni format za debugovanje koji pruža operativni sistem i ovakav format za debugovanje podržan je od strane GDB debagera koji ćemo koristiti. Što se tiče `-gstabs` opcije, na nekim sistemima GNU assembleri zahtevaju ovu opciju. Opcija `-pedantic` uključuje dodatne ekstenzije i generiše detaljnija upozorenja. Opcija `-no-pie` omogućava da se ne generiše poziciono nezavisan izvršni fajl. Pie je bezbednosni preduslov da svaki put kernel učita binarni fajl i zavisnosti u proizvoljnu adresu virtuelne memorije. Često zahteva dodatno

programiranje.

GDB debugovanje pokrećemo u terminalu sa: `gdb ./1` gde je 1 generisani izvršni program. Ako želimo da pokrenemo program potrebno je da unesemo komandu `start`. Ako želimo da se pomerimo na sledeću mašinsku instrukciju koristimo komandu `stepi`. Ako želimo da udjemo u poziv funkcije i proverimo šta se u njoj dešava koristimo instrukciju `step`. Za štampanje vrednosti registara npr. registra `rax` kucamo `info registers $rax`.

1.4 Hello world program

Započnimo naš put ka učenju GNU asemblera najjednostavnijim programom - Hello world. U stanju smo da sa slike 1 identifikujemo nekoliko važnih činjenica koje ćemo postupno izložiti.

1.4.1 Intelova sintaksa

U prvoj liniji hello world programa vidimo da stoji navedeno **.intel_syntax noprefix**. Ova jednostavna komanda nam govori da je sintaksa koju ćemo koristiti Intelova sintaksa bez prefiksa, a ne AT&T sintaksa koju podrazumevano koristi GCC kompajler. Neke od razlika su sledeće:

- U AT&T na nazive registara dodaje se prefiks `%`, a na nazive konstanti prefiks `#`
- Redosled operandu u instrukcijama je različit. U Intelovoj sintaksi prvi operand je odredišni (engl. *destination*), a drugi izvorni (engl. *source*), dok je u AT&T sintaksi obrnuto.
- Kada u Intelovoj sintaksi želimo da pristupimo vrednosti koja se nalazi na adresi zapisanoj u registru `rax`, to činimo na sledeći način sa uglastim zagradama: `[rax]`. U AT&T sintaksi, zapis bi bio `(%rax)`.
- U AT&T sintaksi, nazivi instrukcija dobijaju odgovarajući sufiks, koji zavisi od veličine operandu. Npr. ako želimo da u Intelovoj sintaksi prebacimo neku vrednost iz registra `al` u `bl`, ili iz registra `ax` u `bx`, bez obzira na to što `al` i `bl` zauzimaju različit broj bitova od `ax` i `bx`, naziv instrukcije bi bio isti - `mov`. Zapisali bismo te instrukcije na sledeći način:

`mov bl, al`

`mov bx, ax`

Sa druge strane, u AT&T sintaksi, prva instrukcija bi bila:

`movb al, bl`

jer su `al` i `bl` veličine jednog bajta, i kao što smo ranije naučili, redosled operandu je obrnut od onog u Intelovoj sintaksi. Druga bi bila:

`movw ax, bx`

jer su `ax` i `bx` veličine 16 bitova. Oznaka `'w'` je za broj bitova, odnosno za word - 4 bajta. Za long vrednosti - 8 bajtova, koristi se sufiks `'l'`.

```
1.intel_syntax noprefix
2
3.section .rodata
4Hello: .string "Hello world"
5
6# .data
7# x:      .int 0
8# message: .asciz "Hello world!\n"
9
10.text
11
12.global main
13
14main:
15    enter 0,0
16
17    lea rdi, Hello
18
19    call printf
20
21    leave
22    ret
```

Figure 1: Caption

1.4.2 Sekcija sa podacima

U jednostavnom hello world programu prikazana su dva načina da se definiše promenljiva koja će u sebi sadržati tekst "Hello world". Drugi način je stavljen pod komentar koristeći oznaku `#`. U zavisnosti od toga da li dozvoljavamo menjanje promenljivih koje definišemo, možemo da se opredelimo za stavljanje te promenljive u sekciju za read-only podatke (podatke koji se samo mogu čitati, ali se njihove vrednosti ne mogu menjati), datu sa **.section .rodata** ili u sekciju sa podacima koji se mogu menjati **.data**. Podaci u read-only odeljku se moraju inicijalizovati, dok je za podatke u odeljku `.data`, preporuka da se inicijalizuju. Promenljive se definišu imenom iza koga sledi dvotačka, tip i vrednost. Tip promenljive može da bude `.string`, `.ascii`, `.asciiz`, `.double`, `.float`, `.byte`, `.word`, `.int`, `.long`, itd. Direktive `.ascii`, `.asciz` i `.string` na prvi pogled mogu delovati identično, ali to nije u potpunosti tačno. Naime, intuitivno, `.ascii` je slično `char[]`, te se kada mu dodelimo npr. reč "hello" to prevodi na sledeći kod `0x48 0x65 0x6c 0x6c 0x6f`. Sa `.asciz` je isto, osim što se dodaje nul na kraj, pa dobijamo sekvencu `0x48 0x65 0x6c 0x6c 0x6f 0x00`. Što se tiče `.string`, kao i većina drugih gas direktiva, može da ima različita značenja u zavisnosti od toga na kom sistemu radimo. Tako na nekim sistemima `.string` je isto što i `.ascii`, a na nekim isto što i `.asciz`.

```

push rbp
mov rbp, rsp
sub rsp, numVars

```

Figure 2: Caption

1.4.3 Tekst i global

Kao i `.data` i `.section .rodata`, `.text` i `.global` su asemblerske direktive zadužene za kontrolu sekcija. Direktiva `.text` nam govori da počevši od nje kreće kod. Direktiva `.global` zadužena je da u fazi linkovanja, ukoliko budemo asemblersku funkciju `main` pozivali iz nekog drugog programa (npr. `c-ovskog 1.c`) taj program zna da je definicija funkcije `main` u našem fajlu `1.s`, odnosno `.global` čini funkciju `main` vidljivu drugim fajlovima koji se linkuju sa našim. Nakon **`.global main`** vidimo labelu **`main`** koja nam govori odakle počinje naša funkcija `main`. Labele možemo koristiti i za druga mesta koja po našem mišljenju čine neku celinu i na njih možemo skakati naredbama uslovnih i безусловnih skokova.

Ono što je posebno važno da imamo na umu jeste da unutar jednog asemblerskog fajla možemo imati i više funkcija, i svaku od njih možemo "proglasiti" za `global`.

1.4.4 Enter, leave i ret

Svaka funkcija koju budemo napisali u GNU assembleru počinje instrukcijom `enter`, a završava se instrukcijama `leave` i `ret`. Zato ćemo u ovom odeljku posebnu pažnju posvetiti objašnjenju kako one rade. Krenimo od `enter`. Instrukcija **`enter varNum, 0`** je zamena za niz instrukcija na slici 2.

U registru `rbp` čuva se adresa na steku iznad koje ne smemo ništa da diramo, jer ta memorija ne pripada nama. Kada neka funkcija (recimo `main`) poziva našu funkciju (recimo `prime`), na steku se formira novi stek okvir za nas. Funkcija `main` ima svoju vrednost `rbp-a`, odnosno ona "zna" gde se nalazi memorija koja njoj ne pripada. U trenutku kada ona pozove `prime`, `prime` ne sme da menja memoriju koja pripada `main-u` i ne sme da izgubi informacije koje su zbog nje stavljene na stek (parametre koji nisu mogli da se prenesu preko registara, adresu povratka...). Tako da i `prime` treba da postavi svoju vrednost `rbp-a` na trenutnu vrednost vrha steka koja se nalazi u `rsp`. Međutim, ako to odmah uradi, izgubiće vrednost `rbp-a` funkcije `main`, i po povratku u funkciju `main` nakon što se `prime` završi može se dogoditi da funkcija `main` pristupi memoriji kojoj ne bi smela. Zato je važno da pre nego što promenimo vrednost registra `rbp` u adresu na steku koja je nama potrebna, sačuvamo stari `rbp` na stek. Nakon što ga stavimo na stek, `rsp` se automatski ažurira i pokazuje na novi vrh steka. Nakon toga možemo da `rbp-u` dodelimo tu vrednost, što je za nas signal da funkcija `prime` neće promeniti vrednosti na steku i u memoriji koje ne bi smela.

Treća instrukcija na slici 2 služi da "odvoji" memoriju na steku za naše lokalne promenljive. Izrazito je korisna ukoliko nam je potrebno da imamo niz

fiksne veličine. Konstanta numVars je broj bajtova koji nam je potreban da se odvoji i važno je da na x64 arhitekturi to bude broj koji je parni umnožak od osmice, kako bi stek bio poravnat (o tome u nastavku skripte).

Pogledajmo primer na slici 3. Kada u funkciju udjemo sa **enter 16,0**, to znači da smo alocirali 16 bajtova za naše promenljive. Ovde ćemo da stavimo niz od dva elementa. Naš rsp je bio jednak rbp-u, a potom se od njega oduzelo 16, te je on ustvari postao rbp-16. Nulti član niza se upisuje na adresu rsp, prvi član niza na adresu rsp+8. Da smo ih imali više upisivali bismo ih redom na adrese rsp+16, rsp+24, rsp+32, itd. Ovo može delovati da je u suprotnosti sa pravilom opadajućeg steka gde novi podaci dobijaju manje adrese, međutim to nije tačno. Naime, moramo ispoštovati princip stavljanja nizova u memoriju, a to je da se niz pakuje u memoriju u jednom komadu, i da je element a[i] na adresi a+i. Odnosno, nulti član je na adresi a, prvi na a+1, drugi na a+2, itd. gde je uvećavanje za 1 zapravo pokazivačka aritmetika, odnosno uvećavanje za jedan zapravo predstavlja uvećavanje za broj bajtova koji promenljiva zauzima što je u našem slučaju 8. Više o tome možemo videti na slici 4.

Objasnimo detaljnije kod sa slike 3. Čitaocu savetujemo da se na ovo objašnjenje vrati nakon što pročita deo o leave i ret. Kako će se vrednost registra rsp menjati u toku programa, najbolje bi bilo da tu vrednost zapamtimo u nekom drugom registru, npr. r8 i to činimo u 17. liniji instrukcijom mov. Instrukcije u linijama 19. i 20. su karakteristične zato što opisuju donošenje podatka u memoriju koji može da bude zapisan sa više ili manje bajtova (kada napišemo broj 100, možemo da mislimo na int ili na long ili na short), te je zato potrebno da preciziramo tačan broj bajtova koji naš podatak zauzima. Ukoliko to ne uradimo dobićemo sledeći tip greške: *ambiguous operand size for instruction mov*. Problem se može rešiti na dva načina. Možemo da pre 19. i 20. linije stavimo 100 i 2 u registre, čime se oni zapisuju u onoliko bajtova koliko taj registar zauzima, i da onda na adresu zapisanu u r8 donesemo vrednost tog registra. Npr.

```
mov rax,100
mov [r8],rax
```

Drugi način je da se ispred adrese precizira i veličina podatka koji ćemo doneti. U ovom slučaju želimo da podatak zapišemo na osam bajtova pa ćemo koristiti qword. Za 4 bajta bi bilo dword, za dva bajta word, i za jedan byte. Ne zaboravimo da nakon toga napišemo ptr, što je skraćenica za pokazivač. Odnosno, r8 je pokazivač na taj memorijski blok, veličine koju smo odredili.

Može se dogoditi da se u pozivu funkcije printf pokvari vrednost registra r8, te je zato potrebno sačuvati taj registar pre ovog poziva i dohvatiti ga nakon poziva. Stavili smo dva push-a, jer želimo da nam adrese na steku stalno budu poravnate (u nastavku skripte više o tome), odnosno da stalno budu parni umnožak osmice.

Leave i ret su zamena za instrukcije na slici 5. Prva komanda na toj slici nam govori o tome da mi najpre brišemo sve lokalne promenljive. Potom vraćamo stari rbp jer se pripremamo da se vratimo u funkciju čiji je to rbp bio i želimo da ona ima informaciju o tome čiju memoriju ne sme da pokvari. Nakon što smo

```

1.intel_syntax noprefix
2
3.section .rodata
4Hello: .string "Hello world\n"
5
6.section .data
7    x: .int 0
8    message: .asciz "Hello world!\n"
9    fmt: .asciz "%d\n"
10.text
11
12.global main
13
14main:
15    enter 16,0
16
17    mov r8, rsp
18
19    mov qword ptr [r8],100
20    mov qword ptr [r8+8], 2
21
22    push r8
23    push r8
24    lea rdi, Hello
25    call printf
26    pop r8
27    pop r8
28    mov rax, [r8]
29
30
31    lea rdi, fmt
32    mov rsi, rax
33    call printf
34
35    mov rax, [rsp+8]
36
37|
38    lea rdi, fmt
39    mov rsi, rax
40    call printf
41
42    leave
43    ret

```

Figure 3: Caption

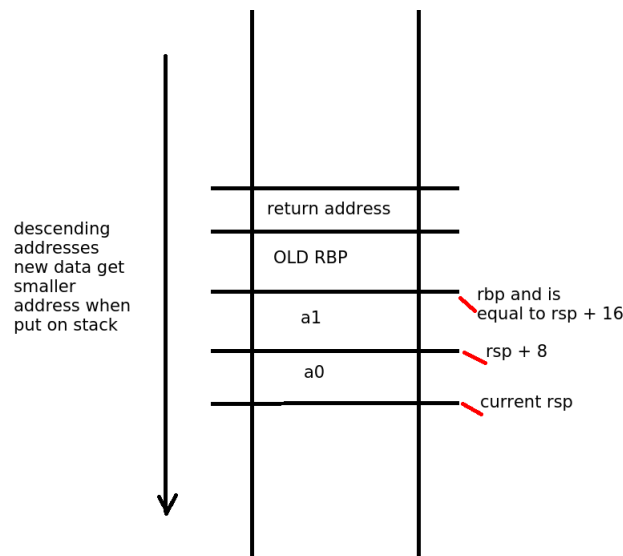

Figure 4: Caption

stari rbp skinuli sa steka, rsp nam pokazuje na adresu povratka. Instrukcija `ret` uzima adresu sa steka na koju pokazuje `rsp` i vodi nas na nju. Nakon toga se nastavlja izvršavanje funkcije koja je pozvala našu.

```
mov rsp, rbp
pop rbp
ret
```

Figure 5: Caption

1.4.5 Instrukcije `mov` i `lea`

Naziv instrukcije `lea` potiče od engleske rečenice Load Effective Address i to je ujedno opis onoga što ona radi. Naime, instrukcija `lea` učitava pokazivač na stavku koju adresiramo. Za razliku od nje `mov` učitava vrednost stavke koju adresiramo. Primeri upotrebe:

- `mov rax, [broj]` - broj je promenljiva definisana u sekciji sa podacima. Smisao ove instrukcije jeste da će se u registar `rax` doneti vrednost promenljive broj. Odnosno, `mov` je "protumačio" ovaj zapis na sledeći način: U registar `rax` doneti ono što se nalazi na adresi promenljive broj.
- `mov rax, broj` - broj je promenljiva definisana u sekciji sa podacima. Smisao ove instrukcije jeste da će se u registar `rax` doneti vrednost promenljive broj. Odnosno, `mov` je "protumačio" ovaj zapis na sledeći način: U registar `rax` doneti vrednost promenljive broj.

- *lea rax, [broj]* - broj je promenljiva definisana u sekciji sa podacima. Smisao ove instrukcije jeste da će se u registar rax doneti adresa promenljive broj. Odnosno, lea je "protumačila" ovaj zapisa na sledeći način: U registar rax doneti adresu promenljive broj.
- *lea rax, broj* - broj je promenljiva definisana u sekciji sa podacima. Smisao ove instrukcije jeste da će se u registar rax doneti adresa promenljive broj. Odnosno, lea je "protumačila" ovaj zapisa na sledeći način: U registar rax doneti adresu promenljive broj.
- *mov rax, [r8]* - Smisao ove instrukcije jeste da se u registar rax donese ono što je zapisano na adresi čija se vrednost nalazi u r8.
- *mov rax, r8* - Smisao ove instrukcije jeste da se u registar rax donese vrednost koja se nalazi u r8.
- *mov [rax], r8* - Smisao ove instrukcije jeste da se na adresu čija se vrednost nalazi u rax-u upiše ono što je zapisano u registru r8.
- *mov [rax], [r8]* - Ovakva instrukcija nije moguća, zato što operandi mov-a ne mogu oba da budu memorijska.
- *lea rax, [rdi * 8]* - U registar rax upisuje se efektivna adresa rdi*8, a ne ono što je na toj adresi nadjeno. Umesto broja 8 nije mogao da stoji proizvoljan broj. Više o ovome pročitati u pododeljku 1.6.1.

Kada želimo da vrednost nekog registra postavimo na nulu, npr. registra rax, umesto da primenimo instrukciju *mov (mov rax, 0)*, bolje je da uradimo *xor registra sa samim sobom (xor rax, rax)*. Time postizemo isti efekat, a instrukcija *xor* se brže izvršava.

1.5 Osnovne aritmetičke operacije

Ovaj odeljak posvećen je izvršavanju osnovnih aritmetičkih operacija u GNU assembleru.

1.5.1 Sabiranje i oduzimanje

Instrukcije ADD i SUB su redom instrukcije zadužene za sabiranje i oduzimanje 8-bitnih, 16-bitnih, 32-bitnih i 64-bitnih operanada.

Instrukcijom ADD je moguće:

- dodati vrednost jednog registra na drugi (npr. *add rax, rbx* u značenju $rax = rax + rbx$)
- dodati vrednost registra na vrednost iz memorijske adrese (npr. *add [rax], rbx* u značenju da se na memorijskoj lokaciji zapisanoj u rax-u čuva suma prethodne vrednosti sa te memorijske lokacije i vrednosti koja se nalazi u registru rbx)

- dodati vrednost sa memorijske lokacije na vrednost registra (npr. `add rax, [rbx]` u značenju da nova vrednost registra `rax` postane suma stare vrednosti registra `rax` i vrednosti koja se nalazi na memorijskoj lokaciji zapisanoj u registru `rbx`)
- dodati konstantu na registar (npr. `add rax, 4` u značenju `rax=rax+4`)
- dodati konstantu na memorijsku lokaciju (npr. `add qword ptr [rax], 4` u značenju da se na vrednost koja se nalazi na memorijskoj lokaciji zapisanoj u registru `rax` dodaje broj četiri zapisan na 8 bajtova)

Analogno se upotrebljava instrukcija `SUB`. Treba primetiti da nije moguće da oba operanda instrukcija `ADD` i `SUB` budu memorijske lokacije. Osim ove dve instrukcije postoje i instrukcije `INC` (npr. `inc rax`) i `DEC` (npr. `dec rax`) koje redom uvećavaju i smanjuju vrednost u registru za 1.

1.5.2 Množenje i deljenje

U zavisnosti od toga da li se radi o označenim ili neoznačenim celim brojevima, razlikujemo instrukcije za označeno množenje i deljenje (`IMUL` i `IDIV`) i instrukcije za neoznačeno množenje i deljenje (`MUL` i `DIV`).

Za različite veličine operanada procesi množenja i deljenja su različiti. Razmotrimo najpre množenje:

- **množenje dva operanda koji su oba veličine jedan bajt** - Podrazumevano, prvi činilac mora biti smešten u registar `al`, dok je drugi činilac ili registar ili vrednost sa memorijske lokacije. Viših osam bitova proizvoda se upisuju u `ah`, a nižih u `al`. Primer množenja 4 sa 2:

```
mov al, 4
```

```
mov bl, 2
```

```
mul bl
```

- **množenje dva operanda koji su oba veličine dva bajta** - Podrazumevano, prvi činilac mora biti smešten u registar `ax`, dok je drugi činilac ili registar ili vrednost sa memorijske lokacije. Viša polovina bitova proizvoda se upisuje u `dx`, a niža u `ax`.
- **množenje dva operanda koji su oba veličine četiri bajta** - Podrazumevano, prvi činilac mora biti smešten u registar `eax`, dok je drugi činilac ili registar ili vrednost sa memorijske lokacije. Viša polovina bitova (32-bit) proizvoda se upisuje u `edx`, a niža u `eax`.
- **množenje dva operanda koji su oba veličine osam bajtova** - Podrazumevano, prvi činilac mora biti smešten u registar `rax`, dok je drugi činilac ili registar ili vrednost sa memorijske lokacije. Viša polovina bitova (64-bit) proizvoda se upisuje u `rdx`, a niža u `rax`.

Deljenje je nešto složenije:

- **deljenje dva operanda koji su oba veličine jedan bajt** - Podrazumevano, deljenik mora biti smešten u registar al, a u registru ah moraju biti smešteni bitovi znaka deljenika. Ukoliko je neoznačeno deljenje u pitanju to znači da se registar ah mora ispuniti nulama. Međutim, ako nismo sigurni da li je deljenje označeno ili neoznačeno, moramo iskoristiti instrukciju cbw koja proverava kakav je znak broja u al i ispunjama ah odgovarajućim bitovima znaka. Delilac je ili registar odgovarajuće veličine (8-bitova) ili vrednost sa memorijske lokacije. Nakon deljenja, količnik se nalazi u al, a ostatak u ah.

```
mov al,-48
cbw
mov bl,5
idiv bl
```

Figure 6: Caption

- **deljenje dva operanda koji su oba veličine dva bajta** - Podrazumevano, deljenik mora biti smešten u registar ax, a u registru dx moraju biti smešteni bitovi znaka deljenika. Ukoliko je neoznačeno deljenje u pitanju to znači da se registar dx mora ispuniti nulama. Međutim, ako nismo sigurni da li je deljenje označeno ili neoznačeno, moramo iskoristiti instrukciju cwd koja proverava kakav je znak broja u ax i ispunjama dx odgovarajućim bitovima znaka. Delilac je ili registar odgovarajuće veličine (16-bitova) ili vrednost sa memorijske lokacije. Nakon deljenja, količnik se nalazi u ax, a ostatak u dx.
- **deljenje dva operanda koji su oba veličine četiri bajta** - Podrazumevano, deljenik mora biti smešten u registar eax, a u registru edx moraju biti smešteni bitovi znaka deljenika. Ukoliko je neoznačeno deljenje u pitanju to znači da se registar edx mora ispuniti nulama. Međutim, ako nismo sigurni da li je deljenje označeno ili neoznačeno, moramo iskoristiti instrukciju cdq koja proverava kakav je znak broja u eax i ispunjama edx odgovarajućim bitovima znaka. Delilac je ili registar odgovarajuće veličine (32-bita) ili vrednost sa memorijske lokacije. Nakon deljenja, količnik se nalazi u eax, a ostatak u edx.
- **deljenje dva operanda koji su oba veličine osam bajtova** - Podrazumevano, deljenik mora biti smešten u registar rax, a u registru rdx moraju biti smešteni bitovi znaka deljenika. Ukoliko je neoznačeno deljenje u pitanju to znači da se registar rdx mora ispuniti nulama. Međutim, ako nismo sigurni da li je deljenje označeno ili neoznačeno, moramo iskoristiti instrukciju cqto koja proverava kakav je znak broja u rax i ispunjama rdx odgovarajućim bitovima znaka. Delilac je ili registar odgovarajuće veličine

(64-bita) ili vrednost sa memorijske lokacije. Nakon deljenja, količnik se nalazi u rax, a ostatak u rdx.

1.5.3 Potencijalni problemi

Ponekad, iako nam se čini da smo množenje i deljenje sprovedi tačno onako kako je trebalo, dobijamo neočekivan rezultat. Potencijalni razlog za to može da bude činjenica da upisivanje broja u manji deo registra za neke instrukcije ispunjava ostatak registra nulama, a za neke ne. Takodje, ako je broj koji upisujemo negativan, ispunjavanje ostatka registra nulama verovatno nije ponašanje koje želimo. Iz tog razloga, potrebne su nam instrukcije koje će za nas ili da ispune nulama ostatak registra ili da ga ispune bitovima znaka, u zavisnosti od toga kakav efekat želimo da postignemo. Primeri:

- movsxd rax, eax - ova instrukcija proširuje bitovima znaka registar eax do registra rax. Umesto rax i eax, možemo da koristimo i drugi par jednog 64-bitnog i jednog 32-bitnog registra. Sufiks d u nazivu instrukcije naglašava da je u pitanju proširivanje 32-bitnog registra (32-bita je dword) do 64-bitnog, a sx je skraćenica za sign-extended.
- movswx eax, ax - ova instrukcija proširuje bitovima znaka registar ax do registra eax. Umesto eax i ax, možemo da koristimo i drugi par jednog 32-bitnog i jednog 16-bitnog registra. Sufiks w u nazivu instrukcije naglašava da je u pitanju proširivanje 16-bitnog registra (16-bita je word) do 32-bitnog, a sx je skraćenica za sign-extended.
- movsxb ax, al - ova instrukcija proširuje bitovima znaka registar al do registra ax. Umesto ax i al, možemo da koristimo i drugi par jednog 16-bitnog i jednog 8-bitnog registra. Sufiks b u nazivu instrukcije naglašava da je u pitanju proširivanje 8-bitnog registra (8-bita je byte) do 16-bitnog, a sx je skraćenica za sign-extended.
- Sve iznad navedene varijante dolaze i sa nastavkom zx, i tada se proširivanje vrši nulama, te tako imamo instrukcije movzxd, movzxw, movzxb.
- cltq - instrukcija koja proširuje eax bitovima znaka do rax (pogledati i druge ovakve instrukcije u odeljku koji se odnosi na množenje i deljenje)

1.6 Nizovi

U radu sa višim programskim jezicima naučili smo da je naziv promenljive koja je tipa niz, ujedno i adresa početka tog niza, odnosno njegovog nultog elementa. Elementi niza su u memoriji spakovani u jednom komadu, i dodavanjem određenog broja bajtova na adresu početka niza (u zavisnosti od tipa podataka u nizu) prelazimo na odgovarajuće elemente niza. Na primer, zamislimo da imamo niz a u kome se nalaze elementi tipa long (podatak ovog tipa zauzima 8 bajtova). Nulti član niza počinje na adresi a, prvi na adresi a+8, drugi na

adresi $a+16$, treći na adresi $a+24$, itd. Zaključujemo da se i -ti član niza a nalazi na adresi $a+8*i$.

U GNU assembleru dozvoljen je pristup memorijskoj lokaciji zapisanoj u sledećem obliku **baza+index*skaliranje + pomeraj**. Baza i indeks mogu da budu bilo koji registari od 64-bita. Skaliranje je veličina podatka koji pokušavamo da dohvatimo i može da bude 1 (za 1 bajt - byte), 2 (za 2 bajta - word), 4 (za 4 bajta - dword) i 8 (za 8 bajtova - qword). Pomeraj je samo konstanta koja se dodaje na ostatak adrese i može da ne postoji ili da bude 8, 16, 32 ili 64 bita.

U ovakvom zapisu memorijske lokacije prepoznavamo i zapis nizova. Naime baza nam je ovde adresa početka niza, indeks je pozicija na kojoj tražimo određeni element, a skaliranje zavisi od tipa elemenata u nizu. Na primer:

$$\text{mov } [rdi + 8 * rax], rax$$

Ova instrukcija postavlja vrednost elementa pod rednim brojem rax u nizu na adresi rdi , elemenata koji su veličine 8 bajtova, na vrednost registra rbx .

1.6.1 Nizovi i množenje - hack

U prethodnom delu skripte naučili smo kako radi `lea`, kako se množe operandi, i kako se pristupa elementima u nizu. Sada je vreme da to iskoristimo i posvetimo ovaj deo skripte jednom zanimljivom optimizacionom triku. Naime, zamislimo da vrednost registra rdi treba da pomnožimo sa 8 i da taj rezultat stavimo u rax . To možemo učiniti uz pomoć naredne instrukcije:

$$\text{lea } rax, [rdi * 8]$$

Broj osam je pažljivo odabran i on je u ovoj instrukciji skaliranje, rdi je indeks a baze i pomeraja nema. Instrukcija `lea` radi sa adresama i ona postavlja vrednost rax na vrednost adrese $rdi*8$. Problem je samo jedna sitnica, a to je da u rdi nije adresa, već običan broj. Medjutim, to u stvari i nije problem, zato što smo mi svesni da u rdi nije adresa, kao ni u rax -u, te tako nećemo ni pristupati vrednostima koje se nalaze na broju zapisanom u rax i rdi . Na slici se nalazi assemblyski kod koji prikazuje način da se vrednost registra rdi pomnoži sa 9 i da se ta vrednost ubaci u registar rax . Jasno je da ne može adresa niza i indeks člana tog niza da budu iste vrednosti, ali rdi nije adresa niza i nije indeks u tom nizu, i mi smo ti koji to znamo. Zato nikada nećemo probati da pristupimo vrednosti na adresi zapisanoj u rdi .

Ako bismo želeli da rdi pomnožimo na primer sa 6 mogli bismo da ga pomnožimo sa 3, pa sa dva, upotrebom dve instrukcije.

$$\text{lea } rax, [rdi + rdi * 2]$$
$$\text{lea } rax, [rax * 2]$$

Ovo nije samo trik koji štedi vreme i trud programera. Naime, on je i vremenska ušteda u assembleru, jer se brže izvršava nego niz komandi potreban za standardni način množenja.


```

.intel_syntax noprefix

.data
    fmt: .asciz "%d\n"
.text

.global main
main:
    enter 0,0
    mov rdi, 3
    lea rax,[rdi+rdi*8]

    lea rdi, fmt
    mov rsi, rax
    call printf
    leave
    ret

```

Figure 7: Caption

1.6.2 Dvodimenzionalni nizovi - matrice

Dvodimenzionalni niz nije ništa drugo do niza jednodimenzionalnih nizova. Da bismo to svojstvo iskoristili ovde, potrebno je da u našem C programu dinamički alociramo memoriju za naše matrice. Sam naziv promenljive koja predstavlja niz predstavlja adresu početka tog niza, odnosno adresu njegovog nultog člana. U skladu sa tim, naziv promenljive koja predstavlja matricu predstavlja adresu početka niza koji u sebe sadrži kao elemente adrese početaka vrsti te matrice.

Neka je promenljiva koja predstavlja matricu smeštena u registar rdi. Da bismo pristupili nultom članu niza čija je adresa početka u rdi, odnosno adresi nulte vrste i smestili je u npr. registar rsi, koristimo sledeću instrukciju:

$$\text{mov } rsi, [rdi]$$

Sada se u rsi nalazi adresa početka nulte vrste matrice, sa kojom postupamo kao sa bilo kojim jednodimenzionalnim nizom.

Adrese su celobrojne vrednosti koje na 64-bitnoj arhitekturi zauzimaju 8 bajtova. Ako želimo da dohvatimo prvu vrstu, instrukcija koju koristimo je:

$$\text{mov } rsi, [rdi + 8]$$

Nastavljamo ovaj postupak. Adresu početka druge vrste dohvatamo sa:

$$\text{mov } rsi, [rdi + 16]$$

Ako želimo da dohvatimo adresu početka i -te vrste, pri čemu se indeks i nalazi u registru rcx , to možemo učiniti na sledeći način:

$$\text{mov } rsi, [rdi + rcx * 8]$$

1.7 Poravnanje steka

Poravnanje steka u GNU assembleru na 64-bitnoj arhitekturi pod operativnim sistemom Linux, podrazumeva potrebu da pokazivač na vrh steka - `rsp` registar - bude poravnat sa granicom od 16 bajtova pre nego što pozovemo neku funkciju, odnosno, da `rsp` uvek u sebi sadrži adresu deljivu sa 16 u trenutku poziva neke funkcije. Ovo poravnanje je ključno jer mnoge SSE i AVX instrukcije zahtevaju da podaci budu poravnati sa 16 bajtova da bi se postigle optimalne performanse i izbegle greške poput korupcije steka i pristupanja memoriji van granica alocirane memorije za tu aplikaciju.

1.8 Paralelne instrukcije - SSE i SSE2

Naziv SSE potekao je od engleske sintagme Streaming SIMD Extentions. SIMD je skraćenica za Single Instruction Multiple Data i odnosi se na procesuiranje više podataka istovremeno sa jednom instrukcijom, što rezultuje značajnim ubrzanjem programa, jer se četiri izračunavanja izvode u jednom koraku.

1.8.1 XMM registri

SSE uvodi osam novih 128-bitnih registara (`xmm0-xmm7`). Ovi registri se koriste samo za operacije nad podacima. Pošto svaki od njih ima 128-bita, možemo se opredeliti da u njima čuvamo 4 realna broja jednostruke preciznosti (u slučaju da koristimo SSE instrukcije) ili 2 realna broja dvostruke preciznosti (u slučaju da koristimo SSE2 instrukcije). Argumenti funkcije koji su realni brojevi prenose

Figure 8: Prikaz delova XMM registra kada koristimo SSE instrukcije

se pomoću `xmm` registara. U stanju smo da prenesemo četiri argumenta na ovaj način. Na sličan način kao što se celobrojni registri prenose pomoću registara `rdi`, `rsi`, `rdx`, `rcx`, `r8`, `r9`, na sličan način se i realni argumenti prenose upisivanjem na najniže bitove registara `xmm0`, `xmm1`, `xmm2`, `xmm3`. Ako imamo više od četiri realna argumenta, onda se oni prenose uz pomoć steka. Povratna vrednost funkcije koja je realnog tipa prenosi se upisivanjem rezultata na najniže bitove `xmm0` registra. **Obratiti pažnju da su `float*`, `double*`, `int*`, itd. pokazivački tipovi čije su vrednosti adrese na 64-bitnoj arhitekturi, dakle celobrojne vrednosti veličine 8 bajtova i da se zbog toga ovakvi argumenti funkcija prenose pomoću celobrojnih registara (`rdi`, `rsi`, `rdx`, itd.).**

1.8.2 Instrukcije za transfer podataka

U ovom odeljku upoznaćemo se sa instrukcijama za transfer podataka, njihovim osnovnim svojstvima i nekim primerima upotrebe.

- **movups** - je instrukcija koja se poziva nad dva operanda, pri čemu su ili oba xmm registri ili jedan memorijska lokacija a drugi xmm registar. Radi isto kao **movaps** ali ne zahteva da podaci budu poravnati. Sporija je od **movaps** instrukcije, ali dovodi do manje grešaka.
- **movaps** - je instrukcija koja može da kopira četiri realna broja jednostruke preciznosti (tip float) iz jednog xmm registra u drugi, učitava četiri realna broja jednostruke preciznosti sa date memorijske lokacije u xmm registar i skladišti četiri realna broja jednostruke preciznosti iz datog xmm registra na datu memorijsku lokaciju. Pritom, **movaps** instrukcija zahteva da podaci budu poravnati (uskladišteni na adresi memorijske lokacije deljivoj sa 16). **Movaps** je brža nego **movups**, ali zahteva dodatni posao da se obezbedi poravnanje podataka, i češće dovodi do grešaka. Pri upisivanju

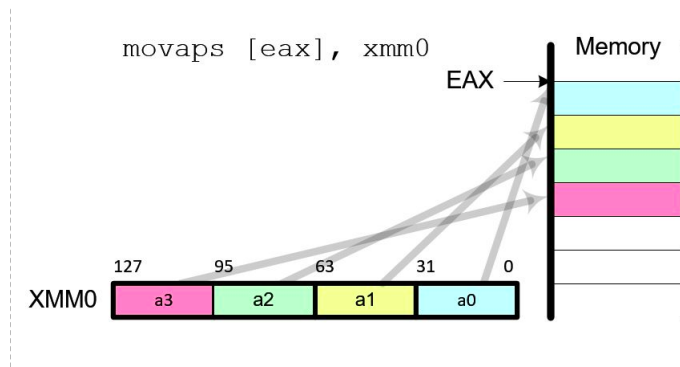

Figure 9: Upisivanje 4 realna broja jednostruke preciznosti (tip float) u memorijsku lokaciju čija je adresa zapisana u registru `eax`

vrednosti iz datog xmm registra u neku memorijsku lokaciju, vrednosti se upisuju od nižih ka višim bitovima. U skladu sa tim, prvo se upisuje vrednost sa najnižih bitova tog xmm registra.

- **movlps** - je instrukcija koja može da učitava dva realna broja jednostruke preciznosti sa memorijske lokacije u xmm registar na njegove niže bitove i da upiše dva realna broja jednostruke preciznosti sa nižih bitova xmm registra u neku memorijsku lokaciju. Operandi ove instrukcije ne mogu istovremeno oba da budu xmm registri i ne mogu oba istovremeno da budu memorijske lokacije. Upisivanje sa memorijske lokacije se vrši od niže adrese ka višoj.
- **movhps** - je instrukcija koja može da učitava dva realna broja jednostruke preciznosti sa memorijske lokacije u xmm registar na njegove više bitove

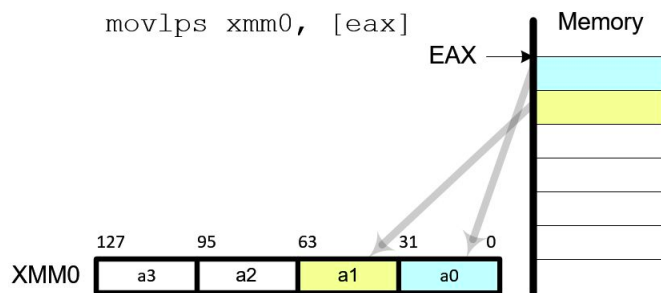

Figure 10: Upisivanje dva realna broja jednostruke preciznosti (tip float) iz memorijske lokacije čija je adresa u registru eax u najniže bitove xmm0 registra

i da upiše dva realna broja jednostruke preciznosti sa viših bitova xmm registra u neku memorijsku lokaciju. Operandi ove instrukcije ne mogu istovremeno oba da budu xmm registri i ne mogu oba istovremeno da budu memorijske lokacije.

- **movhlps** - operandi ove instrukcije moraju oba da budu xmm registri. Ova instrukcija upisuje dva realna broja jednostruke preciznosti sa nižih bitova izvorišnog (drugog) operanda na više bitove odredišnog (prvog) operanda.

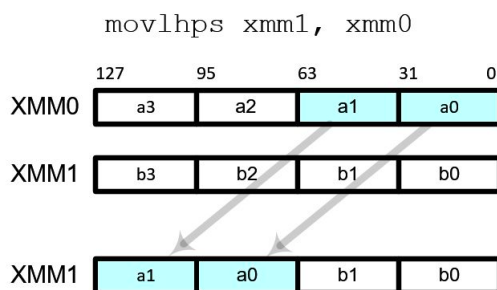

Figure 11: Upisivanje dva realna broja jednostruke preciznosti sa nižih bitova xmm0 registra na više bitove xmm1 registra

- **movhps** - operandi ove instrukcije moraju oba da budu xmm registri. Ova instrukcija upisuje dva realna broja jednostruke preciznosti sa viših bitova izvorišnog (drugog) operanda na niže bitove odredišnog (prvog) operanda.
- **movss** - je instrukcija koja može da učitava jedan realan broj jednostruke preciznosti iz memorijske lokacije na najniže bitove datog xmm registra

tra, kopira vrednost (jedan realan broj jednostruke preciznosti) sa najnižih bitova jednog xmm registra na najniže bitove drugog xmm registra i da sačuva jedan realan broj jednostruke preciznosti sa najnižih bitova datog xmm registra na datu memorijsku lokaciju. Kada su odredišni i izvorišni operand oba xmm registri, movss ne menja tri realna broja jednostruke preciznosti koja su na višim bitovima odredišnog registra. Kada je izvorišni operand memorijska lokacija, tada movss postavlja tri realna broja jednostruke preciznosti na višim bitovima odredišnog registra na nule. Instrukcija ne može da se upotrebi za transfer podataka između memorijskih lokacija, tj. ne mogu oba operanda da budu memorijske lokacije.

1.8.3 Instrukcije poredjenja

U ovom odeljku upoznaćemo se sa instrukcijama za transfer podataka, njihovim osnovnim svojstvima i nekim primerima upotrebe.

- **cmpeqps** - ova instrukcija poredi na jednakost četiri para realnih brojeva jednostruke preciznosti (tipa float). Izvorišni (drugi) operand može da bude xmm registar ili memorija, a odredišni (prvi) operand mora da bude xmm registar. U odredišni registar se upisuje rezultat. Ukoliko su jednaka dva realna broja jednostruke preciznosti koja se porede, na odgovarajuće mesto u odredišnom registru biće upisana 32-bita od kojih je svaki jedinica, a u suprotnom će biti upisana 32-bita od kojih je svaki nula.

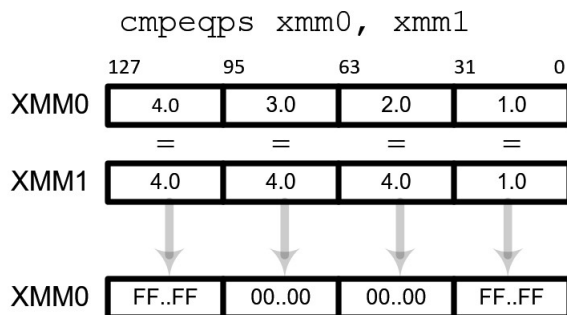

Figure 12: Poredjenje na jednakost četiri realna broja jednostruke preciznosti koja se nalaze u registrima xmm0 i xmm1

Zadatak: Sa standardnog ulaza se učitava ceo broj n , niz realnih brojeva tipa float dužine n i realni broj x tipa float. Napisati c program koji izvršava ovo učitavanje i poziva asemblersku funkciju sa potpisom **int brJednakih(float *a, int n, float x)**; Napisati tu asemblersku funkciju tako da se poredjenja izvrše paralelno.

Lak, ali ne tako efikasan način da se utvrde rezultati ovakvih poredjenja jeste da se svaki put donese novi rezultat poredjenja na najniže bitove

odgovarajućeg registra, da se on konvertuje u ceo broj (videti odeljak o konverziji) i da se potom taj ceo broj poredi sa nulom.

```

movups xmm1, [rdi]
cmpeqps xmm1, xmm0

mov r9, 4
p:
    cmp r9, 0
    je krajp
    cvtss2si eax, xmm1
    cmp eax, 0
    je preskoci_uvecanje1
    inc r8
preskoci_uvecanje1:
    shufps xmm1, xmm1, 0x39
    dec r9
    jmp p
krajp:

```

Figure 13: U registar xmm1 učitana su četiri realna broja jednostruke preciznosti (tip float) iz niza čija je adresa početka u registru rdi. Ti brojevi porede se na jednakost sa četiri realna broja jednostruke preciznosti koja se nalaze u registru xmm0. U petlji koja sledi, najniži bitovi registra xmm1, u kome se nalaze rezultati poredjenja, se konvertuje u ceo broj koji se smešta u registar eax. Vrednost registra eax se poredi sa nulom, odnosno određuje se da li su dva data broja bila jednaka (da li su svih najnižih 32-bita u rezultatu jedinice) ili nisu (da li su svih najnižih 32-bita u rezultatu nule). Ako su dati poredjenji brojevi bili jednaki, uvećava se brojač r8 koji poredi koliko je bilo parova jednakih brojeva. Heksadekadna maska 39 koja se koristi u shufps instrukciji rotira u desno četiri realna broja u xmm1, te ako je njihov poredak bio p3 p2 p1 p0, sada je p0 p3 p2 p1.

- **cmpeqss** - ova instrukcija poredi na jednakost dva realna broja jednostruke preciznosti koja se nalaze na najnižim bitovima operanada. Na primer, **cmpeqss xmm1, xmm0** poredi brojeve na najnižim bitovima registara xmm1 i xmm0 i ako su ova dva broja jednaka, najnižih 32-bita registra xmm1 su svi jedinice, a ako nisu svi su nule.
- **cmpneqps** - ova instrukcija poredi na nejednakost četiri para realnih brojeva jednostruke preciznosti (tipa float). Izvorišni (drugi) operand može da bude xmm registar ili memorija, a odredišni (prvi) operand mora da bude xmm registar. U odredišni registar se upisuje rezultat. Ukoliko nisu jednaka dva realna broja jednostruke preciznosti koja se porede, na odgovarajuće mesto u odredišnom registru biće upisana 32-bita od kojih je svaki jedinica, a u suprotnom će biti upisana 32-bita od kojih je svaki nula.
- **cmpneqss** - ova instrukcija poredi na nejednakost dva realna broja jed-

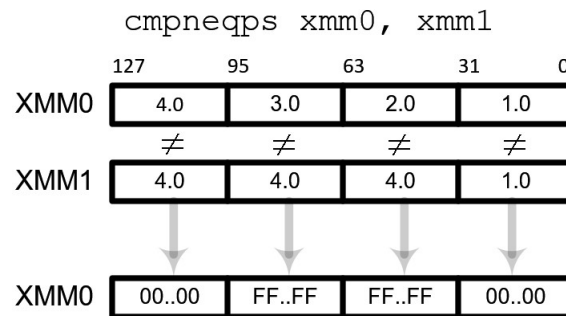

Figure 14: Poredjenje na nejednakost četiri realna broja jednostruke preciznosti koji se nalaze u registrima xmm1 i xmm0

nostruke preciznosti koja se nalaze na najnižim bitovima operanada. Na primer, **cmpeqss xmm1, xmm0** poredi brojeve na najnižim bitovima registara xmm1 i xmm0 i ako nisu ova dva broja jednaka, najnižih 32-bita registra xmm1 su svi jedinice, a ako jesu svi su nule.

- **compltss** - ova instrukcija poredi sa manje (<) četiri para realnih brojeva jednostruke preciznosti (tipa float). Izvorišni (drugi) operand može da bude xmm registar ili memorija, a odredišni (prvi) operand mora da bude xmm registar. U odredišni registar se upisuje rezultat. Ukoliko je od dva realna broja jednostruke preciznosti koja se porede manji prvi, na odgovarajuće mesto u odredišnom registru biće upisana 32-bita od kojih je svaki jedinica, a u suprotnom će biti upisana 32-bita od kojih je svaki nula.
- **compltss** - ova instrukcija poredi sa manje (<) dva realna brojeva jednostruke preciznosti (tipa float) na najnižim bitovima operanada.
- **cmpleps** - ova instrukcija poredi sa manje (≤) četiri para realnih brojeva jednostruke preciznosti (tipa float). Izvorišni (drugi) operand može da bude xmm registar ili memorija, a odredišni (prvi) operand mora da bude xmm registar. U odredišni registar se upisuje rezultat. Ukoliko je od dva realna broja jednostruke preciznosti koja se porede manji prvi, na odgovarajuće mesto u odredišnom registru biće upisana 32-bita od kojih je svaki jedinica, a u suprotnom će biti upisana 32-bita od kojih je svaki nula.

Osim nabrojanih instrukcija, imamo još i **cmpless**, **cmpnlts**, **cmpnltps**, **cmpnless**, **cmpnleps** od kojih su neke samo negacija navedenih.

1.8.4 Logičke instrukcije

Od logičkih instrukcija najvažnije su nam **andps** (paralelni and na svim bitovima odgovarajućih xmm registara), **orps** (paralelni or na svim bitovima odgovarajućih

xmm registara), **xorps** (paralelni and na svim bitovima odgovarajućih xmm registara), **andnps** (paralelni negirani and na svim bitovima odgovarajućih xmm registara).

Interesantni primeri:

- **Nalaženje apsolutne vrednosti** - Da bismo dobili apsolutnu vrednost broja zapisanog na 32-bita, potrebno je da uradimo operaciju **and** njega sa brojem koji na najznačajnijem (najvišem) bitu ima nulu i na svim ostalim bitovima jedinice. U skladu sa tim, ako želimo da za četiri realna broja jednostruke preciznosti zapisana u registru xmm0 nadjemo njihove apsolutne vrednosti, u xmm1 registru treba da formiramo sekvencu od 32-bita (gde je prvi nula, a ostali jedinice) koja se ponavlja četiri puta i da primenimo instrukciju andps nad ova dva xmm registra.

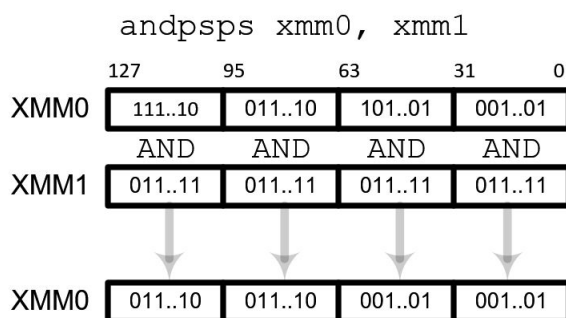

Figure 15: Konvertovanje četiri realna broja jednostruke preciznosti u registru xmm0 u njihove apsolutne vrednosti

- **Negiranje broja** - Da bismo dobili negiranu vrednost broja zapisanog na 32-bita, potrebno je da uradimo operaciju **xor** njega sa brojem koji na najznačajnijem (najvišem) bitu ima jedinicu i na svim ostalim bitovima nule. U skladu sa tim, ako želimo da za četiri realna broja jednostruke preciznosti zapisana u registru xmm0 nadjemo njihove negirane vrednosti, u xmm1 registru treba da formiramo sekvencu od 32-bita (gde je prvi jedinica, a ostali nule) koja se ponavlja četiri puta i da primenimo instrukciju xorps nad ova dva xmm registra.

1.8.5 Aritmetičke instrukcije

Aritmetičke instrukcije koje ćemo nabrojati u ovom odeljku dolaze u dve varijante, sa nastavkom `ss` (ako se operiše samo na najnižim bitovima) i nastavkom `ps` (ako se paralelno izvršava operacija na sva četiri dela xmm registara). Zahtevaju dva operanda, pri čemu izvorišni može da bude xmm registar ili memorijska lokacija, a odredišni mora da bude xmm registar.

- **addps, addss** - sabiranje

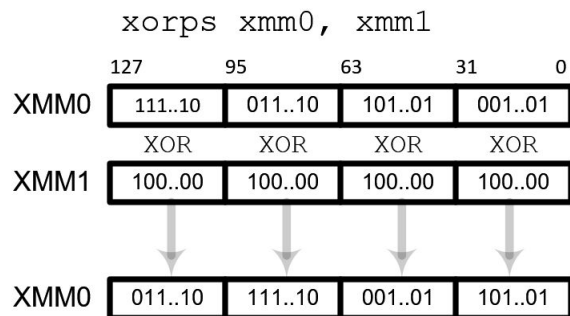

Figure 16: Konvertovanje četiri realna broja jednostruke preciznosti u registru xmm0 u njihove negirane vrednosti

- **subps, subss** - oduzimanje
- **mulps, mulss** - množenje
- **divps, divss** - deljenje
- **rcpss, rcpps** - recipročna vrednost
- **sqrtps, sqrtss** - kvadratni koren
- **rsqrtps, rsqrtss** - recipročni kvadratni koren
- **maxps, maxss** - maksimum
- **minps, minss** - minimum

Napomena: Instrukcije sa nastavkom **ss** ne menjaju ostale delove odredišnog registra, samo broj na najnižim bitovima.

1.8.6 Instrukcije konverzije

U ovom odeljku upoznaćemo se sa instrukcijama za konverziju podataka, njihovim osnovnim svojstvima i nekim primerima upotrebe.

- **cvtss2si** - prvi operand ove instrukcije je celobrojni registar veličine 32-bita (4 bajta), a drugi xmm registar. Ona konvertuje realan broj jednostruke preciznosti (tipa float, veličine 4 bajta) koji se nalazi na najnižim bitovima xmm registra koji je drugi operand u najbliži ceo broj koji potom upisuje u celobrojni registar.
- **cvtss2si** - ova instrukcija radi isto što i **cvtss2si**, ali se ne zaokružuje na najbliži ceo broj, već na prvi manji.
- **cvtss2ss** - prvi operand ove instrukcije je xmm registar, a drugi je celobrojni registar veličine 32-bita (4 bajta). Instrukcija vrši konverziju celog broja iz drugog operanda u realan broj jednostruke preciznosti (tip float) koji se potom upisuje na najniže bitove xmm registra.

Figure 17: Konverzija realnog broja jednostruke preciznosti (tip float) sa najnižih bitova registra xmm0 na najbliži ceo broj koji se potom upisuje u eax

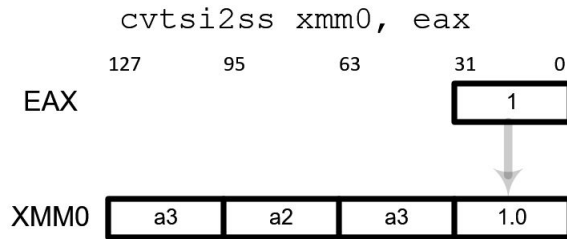

Figure 18: Konverzija celog broja iz eax u najbliži realan broj jednostruke preciznosti (tip float) koji se potom upisuje na najniže bitove xmm0 registra

1.8.7 Instrukcije premeštanja

U ovom odeljku upoznaćemo se sa instrukcijama za promenu redosleda podataka u xmm registrima, njihovim osnovnim svojstvima i nekim primerima upotrebe.

- **shufps** - ova instrukcija zahteva dva operanda i masku. Prvi operand je odredišni i u njega će se upisati rezultat. Dva elementa od moguća četiri će biti izabrana iz prvog operanda i oni će biti upisani na niže bitove odredišnog registra, dok će dva od moguća četiri biti odabrana iz drugog operanda i oni će biti upisani na više bitove odredišnog registra (dva koja se biraju mogu potencijalno da budu i isti element). Na primer, zamislimo da su u registru xmm0 upisana četiri broja a3 a2 a1 a0, a u registru xmm1 četiri broja b3 b2 b1 b0. Brojevima na najvišim bitovima (a3 i b3) dodeljujemo deo 11 za masku, brojevima a2 i b2 deo 10, brojevima a1 i b1 deo 01 i brojevima na najnižim bitovima (a0 i b0) deo 00. Tako da ako želimo da nam u xmm0 budu kao rezultat naše shufps instrukcije upisana četiri broja b3 b3 a0 a2, kao masku treba da izaberemo zapis od 8 bitova 11110010. Taj zapis nam govori sledeće: iz registra xmm0 za novi izgled odredišnog registra xmm0, uzimamo 00 i 10 odnosno a0 i a2 kao niže elemente, a iz registra xmm1 uzimamo za više elemente 11 i 11

odnosno b3 i b3. Instrukcija bi bila zapisana kao:

shufps xmm0, xmm1, 0b11110010

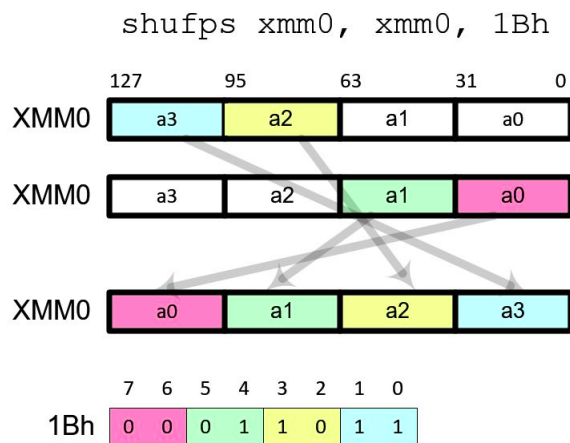

Figure 19: *shufps* primenjen nad istim registrom (*xmm0*) predstavlja zamenu dva elementa na nižim pozicijama sa dva elementa na višim

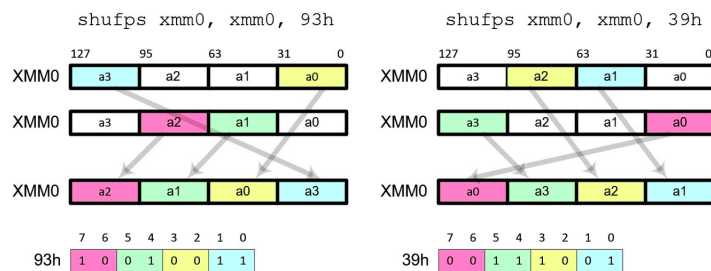

Figure 20: *shufps* primenjen nad istim registrom (*xmm0*) predstavlja rotaciju na levo i na desno ovog registra

- **unpcklps** - ova instrukcija kopira i prepliće dva niža elementa od svakog od dva operandi i upisuje rezultat u odredišni operand.
- **unpckhps** - ova instrukcija kopira i prepliće dva viša elementa od svakog od dva operandi i upisuje rezultat u odredišni operand.

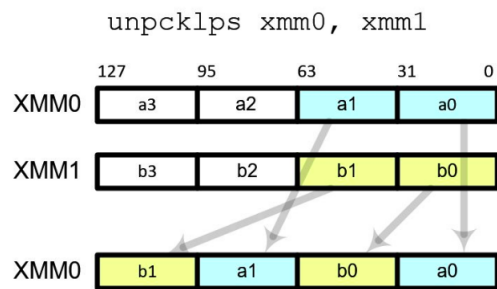

Figure 21: U odredišni registar xmm0 upisuju se isprepletano dva niža elementa iz xmm0 i xmm1

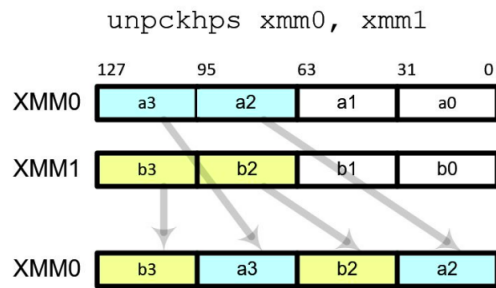

Figure 22: U odredišni registar xmm0 upisuju se isprepletano dva viša elementa iz xmm0 i xmm1